

UNIWERSYTET RZESZOWSKI
KOLEGIUM NAUK SPOŁECZNYCH
INSTYTUT NAUK PRAWNYCH

Beata Bachurska

*Referendarz sądowy
w postępowaniu karnym*

STRESZCZENIE

Rzeszów 2021

Głównym celem niniejszej pracy było określenie pozycji referendarza sądowego w procesie karnym poprzez ustalenie jego prawnego statusu zawodowego i ustrojowego, a także zakresu przyznanych mu kompetencji, trybu procedowania oraz kontroli nad działalnością referendarza sądowego. Wśród celów szczegółowych wymienić można: ukazanie statusu prawnego referendarza sądowego w ustawodawstwach wybranych państw europejskich oraz przyznanych mu uprawnień w procedurach innych gałęzi prawa, określenie modelu instytucji referendarza sądowego w postępowaniu karnym na tle innych uczestników procesu karnego, zaprezentowanie trybu podejmowania czynności oraz wydawania decyzji procesowych przez referendarza sądowego w procesie karnym, określenie charakteru prawnego oraz skutków decyzji procesowych wydawanych przez referendarza sądowego, przedstawienie szczegółowej analizy uregulowań dotyczących kontroli nad jego działalnością oraz określenie modelu instytucji referendarza sądowego na gruncie karnoprosesowym *de lege ferenda*. Rozprawa zawiera wątki historyczne, legislacyjne i porównawczoprawne, podzielona została na dziewięć rozdziałów.

W pierwszym Rozdziale przedstawione zostały zagadnienia wstępne, wprowadzające do poruszanej tematyki. Przedstawiono zarówno rys historyczny instytucji referendarza sądowego, podejmowane w doktrynie próby zdefiniowania pojęcia „referendarz sądowy”, jak i cele wprowadzenia instytucji referendarza sądowego do systemu polskiego sądownictwa. Uwagę poświęcono jednak przede wszystkim ukazaniu konstytucyjnych i międzynarodowych aspektów udziału referendarza sądowego w postępowaniu karnym, stanowiących punkt wyjścia do dalszych rozważań nad statusem prawnym referendarza sądowego. W rozdziale tym przedstawiono również status referendarza sądowego w postępowaniach innych niż karne, tj. cywilnym i sądownoadministracyjnym.

W Rozdziale drugim przedstawiono charakter instytucji referendarza sądowego w wybranych systemach prawnych państw europejskich, przede wszystkim w systemach niemieckim i austriackim, które jako pierwsze wprowadziły do wymiaru sprawiedliwości urzędnika, który miał odciążyć sędziów od wykonywania zadań pozaorzeczniczych i stać się praktycznym sposobem na rozwiązanie problemów niewydolnego sądownictwa. Uwzględniono także systemy: hiszpański, francuski i włoski. Ponadto zaprezentowano działalność organizacji dążących do unifikacji instytucji referendarza sądowego zarówno w Polsce, jak i Europie.

Kluczowe znaczenie dla podejmowanej tematyki ma Rozdział trzeci. Dokonano w nim oceny charakteru prawnego instytucji referendarza sądowego. Przedstawiona została pozycja ustrojowa oraz zawodowa referendarza sądowego, a ponadto porównano jego status z pozycją

zarówno sędziego, jak i urzędnika sądowego. Ukazano zależności pomiędzy udziałem referendarza sądowego w procesie karnym, polegającym na wykonywaniu zadań z zakresu ochrony prawnej, a wymierzaniem sprawiedliwości. W rozdziale tym przedstawiono także podstawy niezależności sądów i niezawisłości sędziego w kontekście statusu referendarza sądowego.

W Rozdziale czwartym, zaprezentowany został status prawny referendarza sądowego w kontekście jego udziału w procesie karnym. Ukazano przy tym jego pozycję wobec pozostałych uczestników procesu karnego oraz relację do naczelnych zasad procesowych.

W kolejnym, piątym Rozdziale, dokonano wreszcie przedstawienia zakresu uprawnień referendarza sądowego w procesie karnym. Zaprezentowano podział na dwie grupy. Do pierwszej, obejmującej uprawnienia referendarza sądowego do podejmowania decyzji procesowych, zaliczono wydawanie wiążących poleceń, umarzanie postępowania karnego, zawieszanie postępowania karnego, wydawanie zarządzeń związanych z nadaniem biegu sprawie, kierowanie spraw do postępowania mediacyjnego, orzekanie w przedmiocie udziału obrońcy lub pełnomocnika, orzekanie w przedmiocie klauzuli wykonalności, zarządzanie wydawania odpisów i kserokopii akt, wydawanie zarządzeń w postępowaniu o odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt, a także rozstrzyganie w przedmiocie dowodów rzeczowych, w sprawach z oskarżenia prywatnego oraz w przedmiocie kosztów procesu. Do drugiej grupy, obejmującej uprawnienia związane z podejmowaniem przez referendarza czynności procesowych, zaliczono udział w procesie dowodzenia, związany ze sprawdzaniem okoliczności faktycznych oraz udział w czynnościach przeprowadzanych na odległość. Wskazano ponadto na dodatkowe uprawnienia obejmujące zadania z zakresu pomocy prawnej, jakie mogłyby zostać przyznane referendarzowi sądowemu na gruncie procesu karnego.

W Rozdziale szóstym przedstawiono tryb procedowania referendarza sądowego – zachowując uprzednio przyjęty podział na kompetencje do wydawania decyzji procesowych oraz podejmowania czynności. Omówiono sposób wyznaczenia referendarza sądowego do wydania władczego oświadczenia woli oraz podjęcia czynności, a także określono forum procedowania referendarza sądowego i treść wydawanych przez niego rozstrzygnięć procesowych. Na tle tych rozważań dokonano również analizy prawnych skutków i rektyfikacji rozstrzygnięć procesowych wydawanych przez referendarza sądowego.

Siódmy Rozdział dotyczy kontroli sprawowanej nad działalnością referendarza sądowego. Wyróżniono kontrolę judykacyjną, która odnosi się do wykonywanych przez niego uprawnień w toku konkretnego postępowania karnego oraz kontrolę administracyjną, związaną z pozostałą działalnością pozaorzecniczą i pozaprocesową referendarza sądowego, wykonywaną w wydziale karnym sądu, tj. działalnością o charakterze administracyjnym i technicznym. W rozważaniach tych nadal kontynuowany jest podział na kontrolę wynikłą z zaskarżenia rozstrzygnięć procesowych wydanych przez referendarza sądowego oraz na kontrolę podejmowanych przez niego czynności.

W Rozdziale ósmym poruszono kwestię prawnych konsekwencji nieprawidłowości w działaniu referendarza sądowego oraz ponoszonej z tego tytułu przez niego odpowiedzialności. Wyszczególniono zagadnienie odpowiedzialności dyscyplinarnej, karnej oraz odszkodowawczej. Ostatecznie zwrócono także uwagę na kwestię odpowiedzialności związanej ze spowodowaną przez referendarza sądowego przewlekłością w procesie karnym.

W Rozdziale dziewiątym przedstawiono uregulowania dotyczące udziału referendarza sądowego w innych postępowaniach o charakterze represyjnym, tj. w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, postępowaniu wykonawczym oraz w postępowaniu karnym skarbowym, w których ustawodawca również przekazał referendarzom sądowym określone kompetencje.

Rozwój instytucji referendarza sądowego jest zagadnieniem niezwykle istotnym badawczo. Dotyka kwestii działalności sądów, w tym ograniczania ich kognicji na rzecz podmiotów pozasądowych. Stąd też niezwykle ważne było dla Autorki kompleksowe przedstawienie instytucji referendarza sądowego w postępowaniu karnym na tle jego dotychczasowego rozwoju w Polsce i Europie.